

CE CĂUTA DIAVOLUL ÎN VALEA SĂRII

SAU

ÎNTRE CINĂ ȘI POTOP

Gheorghe Stroe este, în acest moment, un autor matur, experimentat, stăpânul de drept al unui teritoriu bine conturat – Valea Sării, un topos magic pentru cei care se refugiază în amintire, un Eden refuzat pentru aceiași, din momentul în care sunt obligați să accepte realitatea brutală. O umanitate stigmatizată, suspendată între două lumi și, de aceea, obligată să-și (re-)găsească rostul, împlinirea, sensul înalt al desăvârșirii. Probabil așa s-ar explica de ce autorul a menținut cifra 12 în alcătuirea cărților sale de proză scurtă, mai puțin în volumul apărut în anul 2000, unde apar doar zece povestiri. *VREMEA CONSILIULUI PAROHIAL*** adună, între copertile sale, patru narațiuni din volumul *Diavolul în Valea Sării* (1999), o narațiune din *Vânătoare pe muntele de cenușă* (2000), trei povestiri din *Fotografal de mirese* (2004), la care se adaugă patru texte inedite: *Cină în Valea Sării*,

* Gheorghe Stroe, *Vremea consiliului parohial*, București, Editura Semne, 2008.

Unsprezece luni în Valea Sării, Celălalt din Valea Sării și „Potopul în Valea Sării”. Firește, cartea de acum a apărut ca o necesitate logică, ca rod al obsesiilor întemeietoare ale autorului, decantate în timp, întrucât narațiunile de aici au același epicentru spiritual către care se întorc toate personajele de prim – plan, indiferent cum se numesc sau ce statut social au: prin capacitatea povestirii de a reînvia realitatea dorită (*Cină în Valea Sării*), prin puterea tradiției și a cuvântului scris (*Cartea neamurilor*), prin anamneză (*Vară în Valea Sării*), mereu în căutarea dublului său, a identității sale nealterate (*Celălalt din Valea Sării*).

Într-o convorbire particulară, autorul îmi mărturisea regretul că nu a subintitulat această ultimă carte *roman*, având în vedere nu numai unitatea stilistică și ideatică, dar și personajele – arhetip, în jurul cărora se structurează fiecare episod și care asigură coerența narațiunii: străinul, înstrăinatul, călătorul între două lumi, povestitorul, salvatorul, „*diavolul*” acestei realități aflate în curs de destrămare, patriarhul ș.a.m.d. De o pildă, personajul care

simbolizează puterea și autoritatea tradiției (Costică Mitan, bătrânul Bădilă), povestitorul înstrăinat de locurile natale și care încearcă, zadarnic, să se reaseze sub zodia timpului ancestral și puterea cutumelor, personajul malfic ce, sub aparența jocului inocent, aduce după sine răul irațional ce alterează spațiul tradițional până într-atât încât îl face de nerecunoscut (Șulică), personajul ce nu poate evita eșecul existențial întrucât nu-și găsește locul în această lume dereglată de loviturile oarbe ale unui timp nerăbdător, constrâns – abia spre final – să accepte evidența. Emblematică, din acest punct de vedere, este *Călătoria lui Pompiliu Ianculescu*. Protagonistul de aici, ca și în alte locuri, se leapădă de iluzii, descoperindu-se străin în satul său, după ce petrecuse „vreme uitată” departe de ai lui: nici el, nici tărâmul mult visat al copilăriei și tinereții sale nu mai erau aceleași. În oglinda încremenită a apei își vede „chipul de bărbat obosit, ajuns de ani”. Dispariția sa fizică nu provoacă nici un fel de tulburări. Firea își intrase în drepturile firești.

Aceeși dramă existențială o trăiește personajul din proza inedită *Unsprezece luni în Valea Sării*. Acesta, repartizat la terminarea facultății, împreună cu soția, într-un oraș de pe meleagurile Buzăului, a hotărât, încă de la început ca, imediat după pensionare, să părăsească orașul și să se întoarcă ACASĂ, adică în Valea Sării, deși cei dragi se stinseseră de ceva vreme și nici nu avuseseră suficiente motive, în ultimii ani, să mai viziteze locurile natale. Acum însă, după 40 de ani de conviețuire în oraș, bărbatul a decis: „e timpul să mă întorc în satul meu, am stat destul printre străini”. Că nu numai personajul, dar și situația creată are un grad înalt de tipicitate o dovedește și faptul că un vecin îl roagă să vândă apartamentul băiatului său stabilit în Germania, cu următoarea motivație: „să aibă și el unde să stea când s-o sătura de străini” Putem anticipa o situație similară și un eșec existențial garantat și pentru acela, în eventualitatea unei întoarceri tardive. Pentru că asta se întâmplă aici: întorși în „paradisul devastat” de la Valea Sării, el și soția sa se simt străini într-o lume care nu-i acceptă și nu-i dorește pe cei doi, receptați ca aparținând unui alt spațiu și altui timp. Dacă la început, el fusese cel emoționat de revederea cu locurile atât de mult vizitate, iar ea „îngândurată” și închisă în sine, situația se inversează în final: ea este cea emoționată, iar el – cel apăsător de gânduri, obligat să accepte evidența.

O situație asemănătoare, cel puțin în punctul de plecare, întâlnim în *Celălalt din Valea Sării*, întrucât, chiar dacă și aici personajul e ars de dorul de obârșii, acesta are – de la început – conștiința și luciditatea să accepte că nici el, nici locurile unde s-a născut nu mai sunt cele de odinioară. Aproape întâmplător aflăm că, în orașul acesta „pierdut undeva în câmpia de sud dintre București și Craiova”, mai există cineva din Valea Sării și, din acest moment, pornește în căutarea Celuilalt (după 30 de ani de izolare totală). La un moment dat, surprinde convorbirea dintre doi bătrâni din sala de așteptare la stomatolog, fără să le vadă chipurile și are aproape certitudinea că l-a găsit pe Celălalt (un alter-ego), dar... ratează întâlnirea. În secvența finală a povestirii aflăm că Celălalt murise și că avusese – slabă consolare – „o înmormântare

frumoasă”, aici, departe de meleagurile natale.

Citind avertismentul autorului de la pagina 5, o conștiință estetică mereu trează, conform căruia textele de aici au fost organizate „pe criterii de compatibilitate internă”, m-am întrebat dacă, întâmplător sau nu, episoadele narate au la extreme o *cină* trăită ca ritual, ceea ce presupune resuscitarea unei realități mai puternice prin amintire și rostire, datorită cărora personajele pot rezista existențial într-o lume ostilă și pauperă, pe de o parte, și *potopul* din final, ca semn al regenerării și al purificării, cu perspectiva unei noi umanități și a unui nou „legământ” (vezi *Facerea*, 6, 7). Aflat între imaginile apocaliptice transmise de televiziune (totem al civilizației moderne) și *Cartea Sfântă*, Neculai Marin, a cărui biografie este aproape identică cu a personajului din *Cină în Valea Sării* (fusese cadru militar în Banat) are presimțirea că se apropie sfârșitul prevăzut de *Biblie*: din cauza Răului proliferat monstruos, se vor desface din nou „izvoarele adâncului” și toate „jgheburile cerului”. Cu ajutorul celor doi fii, noul Noe (autoinvestit), care nu a comunicat direct cu Dumnezeu, ci i-a perceput doar semnele prin intermediul televiziunii (!) își transformă magazia în Arcă și așteaptă până când „norii se uniseră cu pământul”, iar magazia – arcă „plutea pe deasupra a ceea ce fusese până nu demult Valea Sării”. Nu e nici pe departe singurul loc unde Gheorghe Stroe, un perfecționist în adevăratul sens al cuvântului, apelează la intertextualitate (*Biblia*, *Ecleziastul*, *Evangheliile*). În așteptarea judecării Celui de Sus, „Neculai Marin și ai lui stăteau tăcuți pe paturile de lângă pereți”.

Naratologic, alternanța celor trei persoane gramaticale, corespunzând unui inteligent joc al perspectivelor narative, se dovedește a fi foarte eficientă. În cazul de față, persoana a II-a (*Vremea consiliului parohial*, *Unsprezece luni în Valea Sării*, *Celălalt din Valea Sării*) asigură un spațiu privilegiat interiorității, garantează autenticitatea trăirilor și, nu în ultimul rând, dramatizează. Un asemenea prilej de confruntare îl constituie situarea pe poziții inconciliante dintre forța ocultă, reprezentată de membrii Consiliului Parohial și preotul, repartizat legal de episcopie, cu două decenii de experiență în munca sa, care încearcă – zadarnic – să impună aici canoanele bisericesti pe care le cunoștea atât de bine. Dar oamenii de la Valea Sării, izolați de marile comunități umane, supuși unor cutume inflexibile, își pierd identitatea, ajung să fie ce cred alții despre ei (cazul lui Tutuluș / Dumitru). Acesta este pedepsit pentru vrăji și descântece, ceea ce situa personajul în afara moralei creștine, în timp ce Curmei, „mare activist la comuniști” a fost pedepsit – fără a i se acorda șansa căinței – pentru că s-a aflat „în slujba necuratului”. Totul se hotărăște intransigent și definitiv, de către acest Consiliu Parohial, ce trasează arbitrar granițele între Bine și Rău, cu o autoritate brutală și neconvențională. Perspectiva narativă este, lucru surprinzător, a preotului care refuză să accepte realitatea până spre final, când pleacă neîntârziat la gară cu aproape două ore mai degrabă decât ar fi fost necesar. Proza are tensiune epică, suficientă sarcină dramatică pentru a transmite un mesaj grav despre o umanitate rănită, lovită în temeiurile ei firești, damnată de o istorie vitregă și izolată iremediabil de un

Consiliu Parohial impenetrabil.

E momentul să ne întrebăm ce căuta Diavolul în Valea Sării... venit de undeva, dintr-un teritoriu (nu prea bine marcat) de civilizație și prosperitate materială, stres și orbire spirituală, plezirism și materialitate groasă, răvășind o lume altădată solară și inocentă, maculând-o, destrămând-o, strivind-o! Așa au apărut, în mica oază de moralitate tradițională, agresivitatea lipsită de vreo motivație, divorțul, suspiciunea, împărțirea maniheistă între „buni și răi” fără vreo nuanță sau șansa iertării / înțelegerii. Din atari necesități – aproape sigur – a apărut acest Consiliu Parohial care, inițial în deplin acord cu părintele Posmagiu, a constituit un scut de apărare împotriva a tot ceea ce venea din afară, resimțit ca primejdios... În timp, s-a ajuns la o „ruptură” între cutumele comunității, împietrite din voința autarhică a acestui Consiliu, ale cărui puteri au crescut până la cote imprezibile și canoanele bisericești, resimțite ca aparținând unei realități străine. Ar fi o explicație pentru situația kafkiană exploatată magistral de autor în proza discutată

mai sus.

Între *vremea cinei și cea a potopului*, personajele sale păstrează – lucru evident – nostalgia spațiului arhetipal, cu deosebire în prozele care vizează dezrădăcinați, străini și înstrăinați de meleagurile natale, surprinse fie în ipostaza eroică de rezistență în fața răului copleșitor, fie în ipostaza destrămării inexorabile. O lume care se stinge sub ochii noștri, o ierarhie de valori care se deteriorează progresiv sub nepăsarea rece a celor care consideră satul patriarhal o vechitură inutilă. Scenariul narativ, oricât de seducător, are suprapus un dens scenariu al semnificațiilor, compus din semne, topoi și simboluri, capabil să ne aducă revelația unei realități mitice la care cititorul nu are acces decât în urma unei aspre, dar necesare inițieri. Convingerea autorului, atât de devotat scrisului, este că nimic nu poate dura cu adevărat dacă nu este sau nu devine tradiție, nimic fără iubire și, în egală măsură, nimic în afara *credinței*: în om, în literatură, în cuvântul rostit sau scris, într-o realitate transcendentă la care avem acces prin intermediul logosului întemeietor.